

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ  
Факультет соціальної та психологічної освіти  
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи**

**Солоденко Надія Юріївна**

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ  
ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Спеціальність 231 «Соціальна робота»

**РЕФЕРАТ**  
магістерської роботи  
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:**  
кандидат педагогічних наук  
Карпич Ірина Олександрівна

**Умань – 2021**

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП</b> .....	3
<b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ</b> .....	9
1.1. Сутність основних понять дослідження .....	9
1.2. Класифікація адиктивної поведінки.....	12
1.3. Соціально-технологічний підхід з профілактики адиктивної поведінки в серед студентської молоді .....	28
<b>РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ</b> .....	33
2.1. Експериментальна робота з визначення особливостей соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.....	33
2.2. Аналіз результатів дослідження ефективності соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді .....	46
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	74
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....	77
<b>ДОДАТКИ</b> .....	83

## **ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ**

**Актуальність теми дослідження.** Кардинальні зміни, що відбулися в українському суспільстві протягом двох минулих десятиліть, справили значний вплив на ментальність громадян, розвиток соціальних девіацій та адикцій.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, на початку XXI століття поширення у людей різних залежностей набуває характеру епідемії, яка зачіпає більше 400 млн. осіб. Особливої актуальності набуває проблема адиктивної поведінки – один із різновидів девіантної поведінки, що характеризується непереборним бажанням пережити інтенсивні емоції за допомогою штучної зміни свого психічного стану внаслідок вживання деяких речовин або постійної фіксації уваги на певних видах діяльності. Серед інших в означеному контексті заслуговує на увагу профілактика адиктивної поведінки серед студентської молоді як демографічного та професійного потенціалу країни. Це підтверджує високу соціальну значущість означеної проблеми.

Заклад вищої освіти, який виступає соціальним стабілізатором в період глибоких політичних і економічних реформ, орієнтований на підготовку кваліфікованих фахівців, які володіють високим рівнем особистісної та професійної культури. Однак багато соціологічних, психологічних, медичних та педагогічних досліджень, проведені в кінці XX – початку XXI століття, свідчать про те, що рівень загальної і професійної культури майбутніх фахівців не є достатнім через збільшення різних проявів залежної поведінки у молоді.

У сучасних умовах важливого значення набувають дослідження, що містять науково-обґрунтовані рекомендації з профілактики адиктивної поведінки серед молоді.

Динамічність, різноплановість розвитку молодіжного середовища припускають швидке реагування і підбір соціальних технологій превентивної роботи з юнаками і дівчатами. Звідси, актуальність магістерського

дослідження визначається спостереженим протиріччям між високим ступенем поширення адикцій в молодіжному середовищі та нагальною потребою ефективної соціальної роботи з їх профілактики.

Також значення магістерської роботи зумовлено важливістю студентства як соціального ресурсу суспільства і у зв'язку з цим необхідністю підвищеної уваги до їх невирішених проблем; затребуваністю ефективної профілактичної роботи серед молоді, спрямованої на запобігання адиктивної поведінки; актуальністю пошуку і наукового обґрунтування перспективних теоретичних підходів до профілактики адиктивної поведінки студентської молоді на основі технологій соціальної роботи.

Актуальність досліджуваної проблеми і зумовив вибір теми нашого магістерського дослідження: **«Соціальна робота з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді».**

**Мета дослідження** – визначити особливості соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

**Об'єкт дослідження** – профілактика адиктивної поведінки серед студентської молоді.

**Предмет дослідження** – умови успішної соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань:

1. Розкрити сутність основних понять дослідження та здійснити класифікацію адиктивної поведінки.
2. Висвітлити соціально-технологічний підхід з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді
3. Здійснити експериментальну роботу з визначення особливостей соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед молоді.
4. Проаналізувати результати дослідження з ефективності профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

У ході дослідження використовувалися такі **методи**: теоретичні (аналіз психологічної, соціальної літератури, вивчення досвіду провідних науковців з досліджуваної проблеми); емпіричні (анкетування, тестування, бесіди, спостереження); статистичні (математична обробка здобутих експериментальних даних).

**Експериментальна база дослідження.** Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

**Теоретичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що:

- Розкрито сутність основних понять досліджень.
- Здійснено класифікацію адиктивної поведінки.
- Висвітлено соціально-технологічний підхід з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.
- Визначено особливості соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у тому, що отримані результати дослідження можуть бути використані як навчально-методичне забезпечення при викладанні окремих навчальних дисциплін у ЗВО, у процесі підготовки соціальних працівників, практичних психологів, у практиці роботи працівників соціальної сфери, закладів вищої освіти, діяльності соціальних служб з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення та висновки нашого магістерського дослідження обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (15 жовтня 2020 р., м. Умань); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки працівників соціальної сфери» (22 квітня 2021 р., м. Умань).

**Публікації за темою.** Результати роботи висвітлено у 1 публікації, які відображають основні наукові результати магістерського дослідження

(Солоденко Н. Ю. Соціальна робота з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді. *Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Умань, 22 квітня 2021 р.) / [ред. кол. : Коляда Н.М. та ін.]. Умань : Візаві, 2021. С. 26–29).

**Структура роботи.** Магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (61), 1-го додатку. Загальний обсяг тексту магістерської роботи складає 83 сторінки, із них 76 сторінок основного тексту.

## ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено теоретичне узагальнення та вирішення важливого й актуального завдання, що полягає у визначенні особливостей соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді. Результати проведеного дослідження засвідчили досягнення мети й розв'язання поставлених завдань, що дало можливість зробити такі висновки:

1. Розкрито сутність основних понять досліджень та здійснено класифікацію адиктивної поведінки.

На основі аналізу різних наукових праць уточнено поняття «адиктивна поведінка» та «профілактика».

Адиктивна поведінка – це порушення поведінки, що виникає в результаті зловживання різними речовинами, що змінюють психічний стан людини, включаючи алкоголь і тютюн, до того моменту, коли фіксується факт психічної і фізичної залежності.

Профілактика – це комплекс заходів, направлених на забезпечення високого рівня здоров'я людей, їх творчого довголіття, усунення різних причин захворювань, поліпшення умов праці, побуту і відпочинку, охорону навколишнього середовища.

Здійснено класифікацію видів адиктивної поведінки, обумовленими наступними залежностями:

- 1) хімічні адикції: алкогольна; наркотична; тютюнова;
- 2) поведінкові (нехімічні) адикції:
  - міжособистісні (комунікативна, любовна, сексуальна, адикція уникнення);
  - інтернальні (ідеологічні, релігійні, політичні, національні),
  - роботоголізм, адикція до витрати грошей, kleptomaniya, спортивна адикція;
  - азартні ігри (карти, лотереї, ігрові автомати, рулетка, ставки на скачках і т. д.);

- технічні адикції (телевізійна адикція, адикція від мобільного телефону, комп'ютерна (Інтернет-адикція), «веселе автоводіння»);

- харчові адикції (переїдання (булімія), голодування (анорексія)).

2. Висвітлено соціально-технологічний підхід з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді

У ході досліджено встановлено, що для ефективної профілактики адиктивної поведінки необхідно використовувати технології соціальної роботи превентивної діяльності.

Технології соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки – це сукупність дослідницьких операцій, процедур цілеспрямованого впливу, реалізації раніше намічених планів і отримання оптимального соціального результату.

Технології соціальної роботи дозволяють розкривати глибинні причини, які впливають на появу адиктивної поведінки студентської молоді, скласти більш об'єктивне уявлення про механізм профілактики, розробляти і впроваджувати заходи з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

3. Здійснено експериментальну роботу з визначення особливостей соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед молоді.

Визначено особливості соціальної роботи з профілактики адиктивної поведінки серед молоді:

- заохочення розвитку важливих якостей особистості;
- - допомога в подоланні проблем, пов'язаних зі спілкуванням;
- усуненням сімейних дисгармоній; правильна організація відпочинку і дозвілля студентської молоді.

4. Проаналізовано результати дослідження з ефективності профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді.

Профілактична робота з попередження адиктивної поведінки студентської молоді в рамках пропонованої моделі включає в себе наступні



технології: управління, соціально-особистісний розвитку, організаційні, освітні, соціально-психологічні.

В рамках застосування соціально-технологічного підходу з профілактики адиктивної поведінки серед студентської молоді важливо виконати такі завдання:

- визначити потенційних учасників процесу превентивних заходів, а також скласти карти взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними;
- з'ясувати основні принципи профілактичної роботи зі студентами;
- сформулювати цілі і завдання превентивних заходів;
- розробити план можливих спільних дій учасників профілактичної роботи з подолання виникаючих перешкод і ризиків.

Успішна реалізація розробленої організаційно-технологічної моделі можлива за умови збільшення особистісних ресурсів, які перешкоджають формування залежної поведінки; наявності у кураторів, професорсько-викладацького складу навичок протидії адиктивного середовища в ЗВО; нівелювання причин, що спричиняють за собою виникнення адикцій і розвиток адиктивної поведінки.